

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ АВТОСПРАВИ ПРИКОРДОННИХ ПІДРОЗДІЛІВ У СФЕРІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE BACHELORS OF AUTOSPARES OF BORDER SUBDIVISIONS IN THE FIELD OF APPLICATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

У статті розглянуто професійні компетентності майбутніх бакалаврів автосправи прикордонних підрозділів у сфері застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Сучасний розвиток суспільства дедалі більше посилюється різними інформаційними засобами та технічними рішеннями, тому для забезпечення високих показників інформаційного розвитку суспільства необхідно вдосконалити навчальний процес. Постійні виклики й індивідуальні вимоги ускладнюють соціальну структуру суспільства. Не винятком є і майбутні бакалаври автосправи, яких готують в освітніх закладах з особливими умовами навчання, від яких залежить не тільки розвиток суспільства, а й безпека держави. Тому існує потреба в підготовці висококваліфікованих, професійних і сучасних фахівців, які повинні бути наділені широким спектром компетентностей, щоб адаптуватися до складнощів професійної діяльності та конкурувати на ринку праці. Процес адаптації особистості до професійної діяльності залежить від того, що здатні виконувати майбутні бакалаври автосправи в різних контекстах і на різних етапах професійної діяльності. Ці контексти формують практично значущі вимоги до особистості, переліки яких створюються різними громадськими й експертними організаціями світової спільноти. Важливо надавати сучасні знання, які актуальні та дають можливість майбутнім бакалаврам автосправи розвиватись згідно з вимогами сьогодення, здатні забезпечити поштовх до самоосвіти. Нині, коли країна перебуває на шляху реформування та в умовах проведення Операції об'єднаних сил на сході країни, постійні інформаційні атаки спонукають не тільки до вдосконалення матеріально-технічного оснащення прикордонних підрозділів, але й до розвитку особистості в інформаційній сфері. Дії державних органів влади щодо створення Міністерства інформаційної політики України доводять, що в даний час саме інформаційна складова частина розвитку суспільства входить у пріоритетні цілі.

Ключові слова: майбутні бакалаври автосправи, професійна компетентність, інфор-

маційно-комунікаційні технології, складові професійної компетентності, готовність викладача.

Modern development of society is increasingly becoming intensified by various information means and technical solutions, and therefore, in order to ensure high indicators of information development of society, there is a need to improve the educational process. Constant challenges and individual requirements complicate the social structure of society. Not without exception there are also future bachelors of auto repair, which study in educational institutions with specific learning conditions, on which depends not only the development of society, but also the security of the state. Therefore, there is a need to train highly skilled, professional and modern individuals who need to be endowed and developed in a wide range of competences in order to adapt to the complexities of professional activity and the world community. The process of personal adaptation to professional activity depends on the ability of future bachelors of automobile business in different contexts and at different stages of professional activity. These contexts form practically significant requirements for the individual, the lists of which are created by various public and expert organizations of the world community. It is important to provide modern knowledge that is relevant and enables future bachelor students to develop the requirements of the present, can provide an impetus for self-education and be professionals of our business. In the current situation, when the country is on the path of reform and in the conditions of conducting ATO in the east of the country, constant information attacks encourage to improve not only the logistical equipment of the border units, but also the development of the individual in the information component. The actions of state authorities regarding the creation of the Ministry of Information Policy of Ukraine, says that at present, the information component of society's development is one of the priority objectives

Key words: future bachelors of automobile industry, professional competence, information and communication technologies, professional-oriented disciplines, components of professional competence, teacher's readiness.

УДК 37.378.1

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-16-1-17>

Корєхов А.О.,

ст. викладач кафедри транспортних засобів та спеціальної техніки Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Процес адаптації особистості до професійної діяльності залежить від того, що здатні виконувати майбутні бакалаври автосправи в різних контекстах і на різних етапах професійної діяльності. Ці контексти формують практично значущі вимоги до особистості, переліки яких створюються різними громадськими й експертними організаціями світової спільноти. Важливо надавати сучасні знання, які актуальні та дають можливість майбутнім бака-

лаврам автосправи розвиватись згідно з вимогами сьогодення, здатні забезпечити поштовх до самоосвіти. Нині, коли країна перебуває на шляху реформування та в умовах проведення Операції об'єднаних сил (далі – ООС) на сході країни, постійні інформаційні атаки спонукають не тільки до вдосконалення матеріально-технічного оснащення прикордонних підрозділів, але й до розвитку особистості в інформаційній сфері. Дії державних органів влади щодо створення Міністерства

інформаційної політики України доводять, що в даний час саме інформаційна складова частина розвитку суспільства входить у пріоритетні цілі [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Процес підготовки майбутніх бакалаврів автотранспорту прикордонного відомства повинен інтенсифікуватись і забезпечити якісну підготовку майбутніх офіцерів-прикордонників на професійно-технічному й інформаційному рівнях.

Проблема, яку ми аналізуємо, досліджується багатьма закордонними та вітчизняними вченими. Найбільш значущі результати з даного питання, на нашу думку, отримали В. Лозова, А. Маркова, М. Головань, Н. Нагорна, О. Пометун, Л. Карпова й інші. Але, розглядаючи їхні праці, ми зазначаємо, що тотожність понять або чітка орієнтація на вузьку спеціальність у сучасній літературі відсутні. Тому багато науковців досліджують компетентності особистості, які притаманні роду діяльності. У свою чергу, ми розглядаємо професійні компетентності, які притаманні майбутнім бакалаврам автосправи у процесі інформаційної діяльності.

Низка дослідників акцентували увагу на проблемах формування професійних компетентностей у різних галузях діяльності військових формувань. Зазначимо праці І. Грязнова, А. Галімова, В. Райка, В. Гащука, М. Недбая, Є. Мандрика, В. Полюка, О. Діденка та багатьох інших дослідників. У своїх дослідженнях учені акцентують увагу на професійних компетентностях офіцерів у процесі військової діяльності, зокрема, дана проблема, на думку дослідників, є ключовою у формуванні військових фахівців.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність великої кількості наукових досліджень у сфері підготовки бакалаврів у закладах вищої освіти, методів і способів застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності, організації підготовки майбутніх бакалаврів автосправи, здебільшого вони вузько спрямовані. Тому актуальним залишається завдання визначення професійної компетентності майбутніх бакалаврів автосправи прикордонних підрозділів у сфері застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Мета статті полягає у проведенні аналізу формування професійних компетентностей майбутніх бакалаврів автосправи прикордонних підрозділів у сфері застосування інформаційно-комунікаційних технологій

Виклад основного матеріалу. За результатами аналізу наукової літератури зазначимо, що поняття «компетентності» (професійна компетентність) має сучасну історію і вживається в даний час у різних сферах, але здебільшого у правовій та економічній. У даний час поняття «компетентність» уживається в усіх галузях освіти і науки.

Поняття «компетентність» перебуває нині в епіцентрі світової думки, тому що воно розкри-

ває якісно нові перспективи розуміння місії школи, життєвих результатів освітньої діяльності. В основі концепції компетентності лежить ідея виховання компетентної людини та працівника, який не лише має необхідні знання, професіоналізм, але й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання, бере на себе відповідальність за певну діяльність [2].

Питання компетентності активно вивчали вітчизняні та закордонні вчені з початку 90-х рр. XX ст. З'явилось багато цікавих праць Н. Остапчук, В. Соколової, Ю. Варданян, А. Маркової, Є. Прозорова й ін. Але, проаналізувавши роботи, варто зауважити, що нині немає чіткої та єдиної позиції щодо визначення сутності даного питання ні у змістовій складовій частині, ні в його структурі.

М. Головань визначає компетентність як інтегрований результат освіти, що, на відміну від функціональної грамотності, дозволяє розв'язувати цілий клас завдань; на відміну від навички є усвідомленою (передбачає етап визначення мети); на відміну від уміння здатна до перенесення (пов'язана із цілим класом предметів впливу), удосконалюється не шляхом автоматизації та перетворення на навичку, а шляхом інтеграції з іншими знаннями, уміннями, навичками; через усвідомлення загальної основи діяльності зростає компетентність; на відміну від знання існує у формі діяльності (реальної чи мисленнєвої), а не інформації про неї. Крім того, компетентність співвіднесена із ціннісними і смисловими характеристиками особи, має практико-орієнтовану спрямованість [3, с. 88-96].

Відповідно до освітніх програм закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання спеціальності 274 «Автомобільний транспорт», визначається низка професійних складових компетентностей, які повинні бути надані під час навчального процесу у військових закладах вищої освіти (далі – ВЗВО), до них належать такі: технологічна, проєктувальна, дослідницька, організаційно-управлінська, культурологічна.

Кожна зі складових частин професійної компетентності несе певні знання, досвід, уміння, навички, якими необхідно користуватись у професійній діяльності. Дана група компетентностей повною мірою задовольняє потреби у фахівцях-автомобілістах, які випускаються закладами вищої освіти (далі – ЗВО). Майбутні бакалаври автосправи, які навчаються у ВЗВО, отримуючи дані компетентності, не повною мірою зможуть виконувати посадові обов'язки в технічних підрозділах Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ), тому є потреба у вдосконаленні системи складових компетентностей, притаманних майбутнім бакалаврам автосправи ВЗВО.

У результаті проведеного аналізу наукової літератури встановлено, що складники професійної компетентності майбутнього бакалавра автосправи

ВЗВО мають включати військовий блок компетентностей та навчально-розвиваючі компетентності.

Військово-розвиваючі складові частини професійної компетентності, на нашу думку, у ВЗВО є невід’ємним елементом сучасного професійного фахівця-військовослужбовця, що здатен виконувати завдання в різноманітних умовах будь-якого рівня складності, ухвалювати швидкі оперативні рішення, які забезпечать якісне виконання поставленого завдання.

На нашу думку, військово-розвиваюча складова частина охоплює військовий і навчальний складники, адже майбутній бакалавр автосправи – це командир підрозділу, у якому є штат персоналу, за діяльність якого він несе безпосередню відповідальність.

Важливий внесок у розвиток військової освіти в контексті навчання військових фахівців зробив В. Ягупов, який визначив, що складовими частинами компетентності військового педагога є зміст військово-професійних знань, навичок і вмінь, які є основою для підтримання авторитету серед особового складу і професійного викладання предметів бойової та гуманітарної підготовки [4, с. 14].

Що стосується військового складника, то для сучасного військовослужбовця важливе вміння якісно поводитись з військовою та спеціальною технікою та певним видом озброєння, що дає можливість виконувати завдання, пов’язані із застосуванням військової та спеціальної техніки, технічних засобів охорони кордону, озброєння у професійній діяльності.

Тому військову складову частину компетентності можна визначити як здатність і готовність використовувати військову та спеціальну техніку, майно, технічні засоби охорони кордону, інженерні загородження та споруди, озброєння бойових машин, засобів зв’язку, знати технічні характеристики та бойові можливості даних засобів, обізнаність щодо конструктивних особливостей, ек-

плуатаційних властивостей та способів ремонту даних зразків техніки.

Майбутні бакалаври автосправи потрапляють на керівні посади в підрозділах охорони кордону, тому в їхньому підпорядкуванні буде персонал, за який командир відповідає. Тому важливим елементом професійної компетентності є навчальна робота з персоналом.

Навчальна складова частина професійної компетентності для майбутніх бакалаврів автосправи, на нашу думку, є тим елементом, який дасть можливість реалізувати високі показники соціальної мобільності, кар’єрного зростання, вміння виконувати та контролювати поставлені завдання, здійснювати навчальну роботу в підрозділах, а також підвищує авторитет командира в підлеглих і керівництва.

У результаті проведеного аналізу наукової літератури можна визначити навчальну складову частину професійної компетентності як здатність і готовність використовувати набуті методичні прийоми, форми та методи навчальної роботи з персоналом у підрозділах охорони кордону [5, с. 183-185].

Інформаційна компетентність – невід’ємна складова частина сучасного навчального процесу. У структурі ВЗВО інформаційна компетентність складається з формуючих ключових складових частин компетентності. Характерною особливістю ключових компетентностей є те, що вони не можуть бути сформовані поза контекстом реального життя суспільства. Формування компетентностей в особистості безпосередньо пов’язане з рівнем її інформаційного розвитку, запасом знань, яким ця особа володіє. Отже, інформаційна складова частина будь-якої компетентності є фундаментальною в реалізації цієї компетентності. Як ключові складові етапи розвитку компетентності можна виділити освітню діяльність, професійну діяльність і суспільну діяльність. Це основні напрями, які формують особистість.

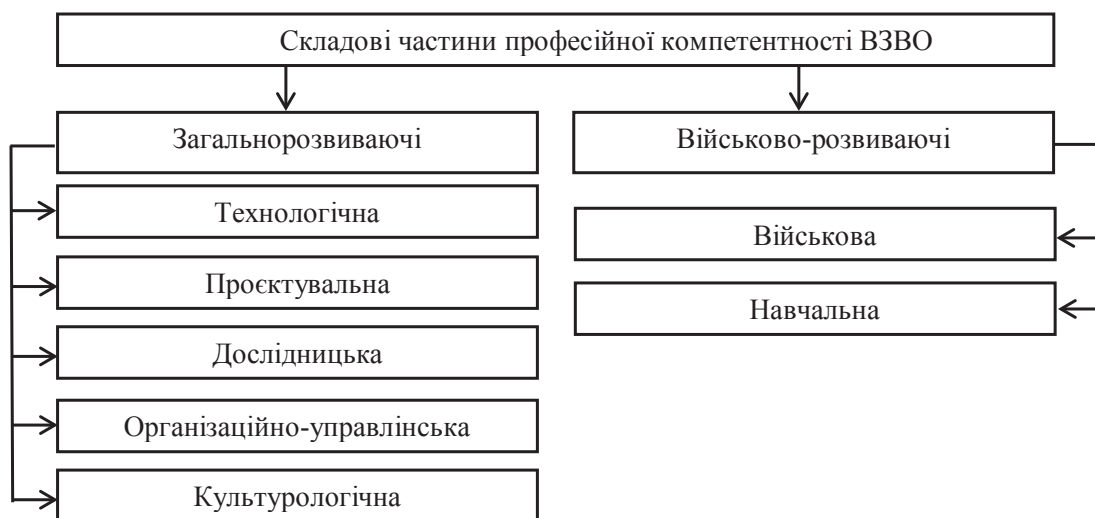

Рис. 1. Складові частини професійної компетентності майбутнього бакалавра автосправи ВЗВО

Якщо докладно розглянути основні аспекти процесу формування компетентності, то можна зробити висновок, що він тісно пов'язаний із процесом навчання майбутніх бакалаврів автосправи прикордонних підрозділів. Зокрема, ми розглядаємо даний процес як двосторонній, що включає діяльність того, хто навчає (викладач), і тих, хто навчається (курсанти), та характеризується взаємодією їхніх цілей. Даний процес – це не просто передача знань, а можливість ефективного освоєння матеріалу відповідно до головних методичних цілей: навчання предмета, здійснення контролю зі зворотним зв'язком, повідомлення інформації, необхідної для пізнавальної діяльності, наочна демонстрація навчального матеріалу. Особливо важлива під час вивчення фахових дисциплін наочність, яка безпосередньо впливає на досягненні вищезазначених цілей [6, с. 139].

Наступним етапом формування інформаційної компетентності майбутніх бакалаврів автосправи ВЗВО прикордонного відомства є етап інформаційного розвитку, який безпосередньо впливає на якість, яких набувають курсанти під час навчання. Даний етап є найважливішим у процесі навчання, адже саме за допомогою даного етапу відбувається засвоєння й отримання міцних, глибоких і систематичних знань.

Усебічний аналіз наукових праць дає підставу стверджувати, що інформаційна культура є значною теоретичною основою перебудови свідомості особистості, суспільства, світового співтовариства в умовах формування сучасного етапу інформаційного суспільства. Проте проблеми інформаційної культури на сьогодні ще недостатньо однозначно і повно вивчені системно, отже, потребують комплексного, інтегрованого наукового осмислення.

Розглянемо етап формуючих компетентностей, складовими частинами яких є інформаційна креативність, інформаційна культура, інформаційна активність.

Інформаційною креативністю можна вважати систему знань і вмінь, які дозволяють здійснювати пошук інформації. Актуальною проблемою сьогодення є те, що в даний час відбувається активна пропаганда з боку різних країн для захисту влас-

них інтересів на територіях інших країн. Особливо від пропаганди страждає наша країна, яка постійно зазнає інформаційного тиску. Тому інформаційну грамотність ми вирішили виокремити в нашому дослідженні, адже сучасне суспільство характеризується саме суспільною грамотністю в інформаційному аспекті.

Також варто виокремити формуючі компетентності інформаційної активності, адже саме вони визначають, яким чином розвиватиметься особистість у процесі навчання. На даному етапі нами виділено три основні компоненти інформаційної активності: мотиваційні, змістово-операційні й інформаційно-технологічні.

Інформаційна культура базується на більш широких поняттях, адже вона формується з початку освітньої діяльності. Інформаційна культура – культура взаємодії суб'єкта з інформацією. Це вміння цілеспрямовано працювати з інформацією, одержувати, обробляти, передавати відомості, застосовувати комп'ютерні інформаційні технології, сучасні технічні методи й засоби. Існують особливості формування інформаційної культури у студентів вищих навчальних закладів [7, с. 139].

У дослідженнях авторів зазначається, що світовий досвід переконує, що в усіх країнах, де відбулася чи зараз здійснюється інформаційно-технологічна революція, на початковому її етапі вирішальну роль відігравали (і відіграють) державні структури. Це спостерігаємо повсюди, де помітні успіхи в розвитку інформаційних технологій, від Сполучених Штатів Америки і Японії до Південної Кореї і Тайваню, а останніми роками – Китаю й Індії. Ці країни створюють сприятливий для розвитку інформаційних технологій інвестиційний клімат і забезпечують відповідні фірми державними замовленнями, що добре відомо зі становлення інформаційного суспільства в Японії [8].

Висновки. Отже, у результаті проведеного дослідження нами встановлено, що професійна компетентність під час організації навчального процесу у структурі ВЗВО потребує особливої уваги, її аналіз дає можливість вчасно виявити неефективні етапи навчання та зробити відповідні зміни у структурі підготовки майбутніх бакалаврів автосправи прикордонних підрозділів. Складові

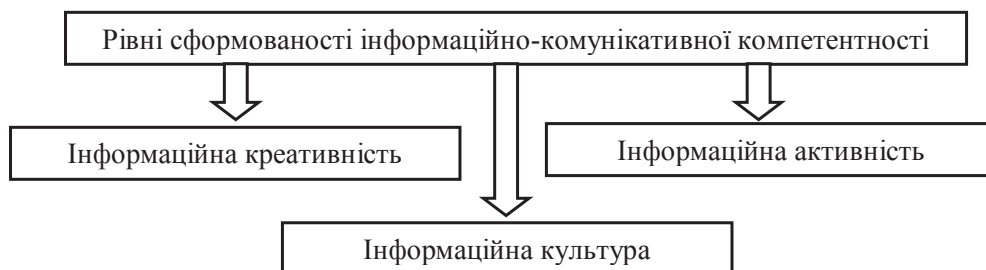

Рис. 2. Рівні сформованості інформаційно-комунікативної компетентності

частини професійної компетентності дають можливість орієнтувати навчальний процес на сучасну підготовку високоефективних фахівців, здатних до автономної діяльності у складі прикордонних підрозділів.

Подальший напрям досліджень ґрунтується на аналізі результатів праці, а також формуванні окремих рекомендацій щодо діяльності науково-педагогічного складу під час розроблення навчальних планів з урахуванням специфіки підготовки у ЗВО прикордонного відомства із забезпеченням високих показників готовності майбутніх бакалаврів автосправи до професійної діяльності..

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Постанова Верховної Ради № 9-VIII від 2 грудня 2014 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9-19>.
2. Кубенко І. Що таке компетентність і як її розуміють в освіті. *Теорія та методика управління освітою*. Київ. 2010. № 1. С. 1-13.
3. Головань М. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Збірник наукових праць СДПУ ім. А.С.Макаренка*. Суми. 2008. № 3. С. 88-96.
4. Ягупов В. Теорія і методика військового навчання : монографія. Київ : Тандем, 2000. 380 с.
5. Остряньська Н. Особливості формування інформаційної культури у студентів вищих навчальних закладів. *Сучасні аспекти виховання студентської молоді* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Харків, 2013. С. 183-185.
6. Шевчук О. Інформаційно-технологічна революція і її роль у розвитку світової економіки. *Економіка і прогнозування* : науковий журнал. 2004. № 4. С. 139.
7. Каленський А. Застосування сучасних інформаційних технологій у процесі вивчення тактичних дисциплін курсантами вищих військових навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Хмельницький, 2002. С. 33-34.
8. Баловсяк Н. Формування інформаційної компетентності майбутнього економіста у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 334 с.